

DEFENSA DE LA TESI DOCTORAL D'ANDRÉS COSIALLS UBACH
(UNIVERSITAT DE LLEIDA, 6 DE MAIG DE 2009), TITULADA
*RÉGIMEN JURÍDICO DE LA PROPIEDAD AGRARIA SOMETIDA
A LA PAC*

El dia 6 de maig de 2009 Andrés Cosialls Ubach, investigador novell del Departament de Dret Privat de la Universitat de Lleida i membre del grup de recerca Dret Civil Català i Dret Privat Europeu, va llegir la seva tesi doctoral, titulada *Régimen jurídico de la propiedad agraria sometida a la PAC* i dirigida pel catedràtic de dret civil Antoni Vaquer Aloy. La tesi va ser defensada davant d'un tribunal compost pels professors Ferran Badosa Coll, catedràtic de la Universitat de Barcelona, Pedro de Pablo Contreras, catedràtic de la Universitat de La Rioja, Santiago Espiau Espiau, catedràtic de la Universitat de Barcelona, José María de la Cuesta Saénz, catedràtic de la Universitat de Burgos, i Andrés Domínguez Luelmo, catedràtic de la Universitat de Valladolid, tribunal que li va atorgar la màxima qualificació.

El grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya Dret Civil Català i Dret Privat Europeu guanya un nou doctor especialitzat en el dret comunitari agroalimentari i eixampla així una de les seves línies de recerca. El doctor Cosialls té publicat un altre treball, titulat «La transmisión de finca inferior a la unidad mínima de cultivo», a la *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario* (maig-juny 2008) i s'encarrega de la coordinació del Postgrau en Dret Agroalimentari que ofereix la Universitat de Lleida i dirigeix el professor Vaquer.

La política agrícola comuna (PAC) s'ha convertit en un gegant que a poc a poc va engolint un gran nombre de matèries relacionades amb l'àmbit agroalimentari. La regulació europea en matèria agrària, comuna a tots els estats membres, ha estat reformada aquest mateix any amb l'aprovació del Reglament europeu 73/2009. A més, fa menys d'un mes que es va aprovar el Reial decret 560/2009, que adaptava el Reial decret 1612/2008 a aquest nou Reglament. Així mateix, també s'ha aprovat en aquest interval el Reial decret 486/2009, sobre l'aplicació de la condicionalitat, que deroga el del 2004. Aquest Reial decret manté la seva filosofia, d'acord amb el nou Reglament, i afegeix nous cultius afectats. El Reglament 73/2009 reafirma la tendència ja iniciada amb la reforma del 2003 i significa una intromissió en diferents facultats del dret de propietat. La tesi del doctor Cosialls, segons afirma ell mateix, és una tesi de dret civil encara que s'ocupi d'un dret agrari molt intervingut per les administracions públiques. La normativa de la PAC té una incidència clara i directa en una de les figures més rellevants del dret civil: la propietat i les facultats dominicals. Per això el nou doctor ha fet un particular esforç de sistematització de totes les afeccions que la PAC produeix en el dret de propietat, prenent com a punt de partida cadascuna de les facultats dominicals que el componen, per

a aconseguir així una fotografia tan detallada com sigui possible de la propietat agrària subjecta a la PAC.

La investigació que ara ha culminat amb la lectura de la tesi doctoral s'ha servit, en primer lloc, de l'anàlisi dels textos legals positius: comunitaris, estatals i regionals. Es tracta de tres vessants normatius evidentment interrelacionats dels quals s'obté el quadre complet de l'afectació de les facultats dominicals del propietari agrari. A més a més, ha analitzat la jurisprudència comunitària i espanyola i ha utilitzat els mètodes comparat i històric. Aquest últim permet a l'investigador observar l'evolució i les similituds de les limitacions dominicals al llarg del temps. El recurs al mètode comparat és útil per a comprovar l'evolució de la normativa de la PAC en altres estats membres de la Unió Europea i per a analitzar com aquesta normativa afecta la propietat privada.

La tesi s'estructura en vuit capítols, dedicats a la codificació civil i la propietat, la codificació rural, les reformes de la PAC, la funció social, l'objecte de la propietat privada i les diferents facultats dominicals. Aquestes facultats han estat analitzades de manera detallada, esqueixant cadascuna de les seves manifestacions jurídiques, per a poder realitzar un examen sistemàtic de la matèria i analitzar la incidència de la PAC sobre cada facultat.

El Codi civil català reproduceix, en part, la definició de *propietat* donada pel Codi civil en el seu article 348 i la defineix com «el dret a usar de forma plena els béns que constitueixen el seu objecte i a gaudir i disposar d'ells», i afegeix l'exigència que el propietari ha d'haver adquirit *legalment* la propietat. Com ha assenyalat la doctrina, la menció expressa d'aquest requisit pot estar inspirada en l'article 17 de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea. Aquest text afirma que «tota persona té dret a gaudir de la propietat dels seus béns adquirits legalment [...]». Al seu torn, l'article 33 de la Constitució espanyola reconeix el dret de propietat privada, però el seu contingut essencial el delimita legalment la seva funció social. Cal assenyalar finalment que el Marc comú de referència, en el seu article VIII-1:202, també defineix el dret de propietat com un conjunt de facultats «d'usar, gaudir, modificar, destruir, recuperar i disposar». El contingut essencial del dret de propietat representa el nucli del dret, i, sense aquest, el dret perd la seva naturalesa o es converteix en un altre. El caràcter ple del dret de propietat no implica que no tingui límits o que no l'afectin restriccions. Avui en dia, de fet, les limitacions constitueixen una part molt important del contingut d'aquest dret. El recent llibre cinquè del Codi civil de Catalunya dedica diversos articles a tractar únicament aquest tema. Cadascuna d'aquestes restriccions està referida a una determinada categoria de béns; sorgeixen així, dins de la propietat general, diferents propietats especials caracteritzades pel seu règim de limitacions especial (propietat agrària, propietat urbana, propietat sobre l'aigua, propietat sobre el patrimoni cul-

tural, entre d'altres). Aquesta nòmina d'obligacions s'estableix en pro dels *valors i interessos de la societat*, que, depenent de la categoria de béns davant els quals estiguem, serà una o altra.

En el camp de la propietat agrícola subjecta a la PAC, l'interès social es plasma en l'anomenada *multifuncionalitat*. El propietari agrari ja està limitat per certes normes de caràcter general, però la seva pertinença al règim de pagament únic, determinada per la titularitat d'uns drets necessàriament vinculats a les finques, implica que ens trobem davant un estatut especial del propietari agrari: el propietari agrari especialíssim. En aquesta nova propietat agrària conflueixen dues vessants: una de passiva, les limitacions sobre les facultats dominicals diferents a les d'un propietari agrícola ordinari; i una d'activa, amb l'aparició de nous drets de pagament únic vinculats a les finques i als animals de l'explotació agrícola. Sobre la naturalesa d'aquests drets, el doctor Cosialls afirma que es tracta d'uns béns intangibles semblants als drets de propietat industrial, als quals s'assemblen pel seu caràcter temporal, ja que la durada dels drets de pagament únic està fixada per la seva pròpia funció social, determinada per les necessitats de la ciutadania i vinculada als pressupostos de la Unió Europea. En efecte, l'incompliment de la condicionalitat pot implicar la pèrdua dels drets de pagament únic.

Respecte al dret a utilitzar la finca, la legislació europea prohibeix al propietari utilitzar en la seva finca agrícola productes químics o substàncies biològiques que puguin alterar-ne l'ecosistema, així com trencar, tallar o arrencar elements de la finca si forma part d'un espai natural protegit. Aquesta mesura afecta una típica institució catalana de dret civil, el terratge, els elements bàsics del qual són l'arrencada i la rompuda de la finca, activitats que estan prohibides si la finca es troba en una zona de protecció especial. Per tant, no caldria considerar la possibilitat de constituir una cessió en terratge en aquests predis.

Pel que fa a la facultat de gaudi, l'article 348 del Codi civil no hi fa una referència explícita, encara que el recent llibre cinquè del Codi civil de Catalunya sí que l'esmenta en el seu article 541-1.1. Aquest dret real de gaudi, quan grava les finques agrícoles permet l'aprofitament directe dels seus fruits naturals (cereals, oliveres, llenya, etc.), igual que la percepció dels fruits civils que generin. Per exemple, la titularitat d'aquest dret faculta el titular per al cobrament d'una renda per aprofitament cinegètic. Així mateix, el titular pot fer seves totes les subvencions de la PAC que tinguin caràcter real per la vinculació amb la finca gravada. La jurisprudència ha considerat aquestes subvencions fruits civils de la finca. Segons el doctor Cosialls, els titulars de drets reals limitats, igual que el propietari, han de complir la condicionalitat.

Pel que fa a la facultat de destrucció, aquesta no es produeix en el sentit propi de la paraula quan es refereix a una finca agrícola. Difícilment podrem observar

la destrucció material d'una finca. Per contra, l'acció més comuna és la destrucció de les plantacions de la finca mitjançant l'arrencada dels arbres. Moltes vegades, aquesta destrucció respon a la necessitat de protegir vides i béns aliens; en aquest cas, si es produeix un conflicte de normes de protecció d'un tercer enfront de la protecció del medi ambient, preval la protecció del tercer. El propietari haurà de destruir l'arbre potencialment perillós i, per tant, contravenir el que disposa el Reglament europeu.

Per acabar, el nou doctor es refereix a la facultat d'exclusió del propietari agrari. Amb la condicionalitat, tots els esforços per defensar el tancament físic de les finques s'han vist truncats. El gran èxit dels propietaris agraris de defensar la seva finca enfront de tercers mitjançant la instal·lació de muralles, cèrcols, tanques o bardisses, es converteix en impossible amb l'aplicació de la normativa europea de la PAC. És per això que és important acceptar el tancament simbòlic, que defensa el doctor Cosialls.

Amb aquest treball que ja ha publicat en forma de monografia l'editorial Atelier, l'autor ha sistematitzat, per primera vegada a Espanya, les diferents facultats dominicals i ha analitzat la seva afectació per la normativa europea i, en concret, per la política agrícola comuna, la qual ha donat origen a la propietat que ell anomena *propietat agrària especialíssima*. No hi ha dubte de la utilitat d'aquest estudi i de la important repercussió que tindrà en l'àmbit del dret civil espanyol i comunitari.

Andrés Cosialls Ubach
Professor de dret civil
Universitat de Lleida